

LJUDSKO GLEDALIŠČE CELJE

1947-1948

[1]

Umetnost pripada ljudstvu.

Umetnost mora segati s svojimi najglobljimi koreninami v osnovne plasti širokih delovnih množic.

Umetnost mora biti razumljiva tem množicam. In množice jo morajo ljubiti.

Umetnost mora združevati čustvo, misel in voljo in jih dvigati.

Lenin

Bratko Kreft:

CELJSKI GROFJE

DRAMA V PETIH DEJANJIH
IZ ŽIVLJENJA SREDNJEVEŠKIH FEVDALCEV,
KATERIM SO TLAČANILI NAŠI PREDNIKI

PONOVITEV NA PROSTEM
V SOBOTO 13. 9. 1947 OB 20
V NEDELJO 14. 9. 1947 OB 20

N A S T O P A J O

HERMAN II., grof celjski, zagorski, ortenburški. hrvatsko-slavonski ban itd.	Fedor Gradišnik
FRIDERIK, njegov sin	Jože Čuk
BARBARA, kraljica ogrska, njegova hči	Angela Sadarjeva
ULRIK, sin grofa Friderika iz zakona z Elizabeto Frankopanko	Branko Gombač
VERONIKA, druga žena Friderikova	Bogdana Vrečkova
JOŠT v. HELFENBERG, poveljnik celjskih čet	Karl Golob
PATER GREGOR, minorit, Hermanov dvorni kaplan	Gustav Grobelnik
ENEAS SILVIUS PICCOLOMINI, osebni tajnik državnega kancelarja Schlicka	Štefan Švegl
SODNIK	Ciril Velušček
PRAVDAČ	Jože Tomažič
OROŽAR	Bogo Kotnik
PADAR	Emerik Drovenik
PEKOVSKI MOJSTER	Tone Zorko
TRGOVEC	Evgen Burdych
GVARDIJAN CELJSKIH MINORITOV	Avgust Sedej
Spremstvo — vojaki — kmetje.	

Godi se v dolnjem celjskem gradu leta 1428., ko je divjala na Češkem vojna s husiti in je bila nemška država v velikih homatijah, kakor vsa ostala Evropa. Anglija je bila v osvojevalni vojni s Francijo, kjer se je v istem letu pojavila devica Orleanska.

Režija: Mr. FEDOR GRADIŠNIK

Glasba: ANTON POGAČAR

Sodeluje sindikalni orkester — dirigent Dušan Sancin

Kostumi so last Narodnega gledališča v Ljubljani

Scenerijo je izdelalo mizarsko podjetje MLO

Razsvetljava: Umek Ivo

V množičnih nastopih sodelujejo vojaki in konjeniki JA ter člani kulturno-prosvetnih aktivov Celja.

Zorko Tone:

OSREDNJA KNJ. CELJE
7219880063

~~1977~~
1977

PRED NOVO SEZONO

Ko Ljudsko gledališče stopa v tretjo sezono svojega delovanja, je potrebno, da iz preteklega življenja te kulturne ustanove posnamemo zdrave izsledke in si tako ustvarimo pozitivne osnove za bodočnost. V reševanju problemov moramo pri taki ustanovi kot je gledališče biti še posebno dosledni in natančni, ker teater ni račun, ni neki občeveljavni prirodni zakon, ki ne pozna sprememb, ampak je živa tvorba v večnem gibanju za enim ciljem — približati se človeku tako, da ga bo razumel. Upoštevalo bi psihološke lastnosti človeka, mentaliteto obiskovalcev, njihovo kulturno stopnjo in potrebo duhovne oplemenitve razrvanih duš po vojni ter poudarjajoč moralne in etične dobrine gledališča, stoji pred teatrom naloga, ki se jo z enostavnostjo in površnostjo ne da rešiti. Oder je stvar skupnosti, je vzgajališče, ne zabavišče množic. Zato se dobro zavedamo, da niso množice zaradi nas, nega obstoja ustanova zaradi njih.

Obiskovalci našega hrama Thalije ljubijo gledališče in to tembolj, čimbolj ga čutijo kot izraz svojega notranjega življenja. Zato je gledališče prisluhnilo občinstvu in za novo sezono sestavilo repertoar, ki je plod resnega razmišljanja in upoštevanja vseh gori navedenih potreb in seveda tudi tehničnih možnosti odra ter zmogljivosti ansambla. Repertoar sestoji iz slovenskih del, med katerimi je — razume se — Cankar na prvem mestu. Posegli smo tudi po močnih delih dramskih piscev ostalih naših republik, vključili pisatelje stare in nove ruske književnosti in seveda klasiko. Pri tem smo v polni meri upoštevali želje naših obiskovalcev in nasvete kritikov.

Glede tehnične opreme odra smo storili navidez malo, a vendar velik korak naprej. Posrečilo se nam je oder zadovoljivo razsvetliti, v teku pa je popravilo odrske električne napeljave. Resno smo pristopili tudi k vprašanju novih kulis, kostumov in rekvizitov. Pri vseh teh obnovitvah bo igral veliko vlogo denar, oziroma pomoč merodajnih činiteljev in naših obiskovalcev.

Največ težkoč pa nam dela igralski kader. Vse nepravilike izhajajo iz tega, ker nismo poklicno gledališče. Pri tako velikem, napornem in zahtevnem delu so potrebni ljudje, ki brezmejno ljubijo gledališko umetnost, ki jim je oder prešel v meso in kri in ki živijo in se žrtvujejo zanj. Vemo, da je mnogo takih, ki so poizkusili stopiti na odrske deske in na katerih so se obdržali, a le za nekaj

časa. Ko so spoznali, da igranje ni samo nastop, ampak, da šele dolgotrajne in naporene predpriprave omogočijo predstavo, so odstopili. Vaje vzamejo mnogo časa in nas razen tega postavljajo pred trde orehe, ki jih treba znati streti. In mnogo jih tu omahne. Poleg redne zaposlitve, žrtvovati še toliko za dva, tri nastope in potem zopet na novo, je kmalu preveč. In kje je odpoved nedeljam, samodisciplina, zasebni študij, »podreditev skupnosti,« odgovornost pred kritiko in še to in ono, ki nam marsikoga odvrnejo dokončno. Da pa igralec lahko nastopi v predvidenih delih, mu je potrebno najmanj dve leti stalnega dela potem, ko je osnovne pogoje kakor na primer »strah« pred publiko, prilagoditev odrskemu prostoru, kretnje, možnost igranja v slepilni luči (reflektorji), delo s suflerjem in slično, prebolel že na manjših odrih.

To je ena stran naših težkoč. Druga je — službeni odnosi. Igranje ni naš poklic. Današnji veliki čas marsikaterega od nas zahteva nujno na drugem mestu. S tem pa silno trpi kader igralcev in je izgubo zelo težko nadomestiti. Nadomestilo je največkrat priložnostno, zaradi česar trpi kvaliteta predstave. Mi pa stremimo navzgor, k spopolnjevanju in ne da ostanemo vedno povprečni ali pa celo da bi kvalitetno padli. Letos bo to vprašanje še posebej pereče, če se nam ne posreči obdržati vsaj tega ansabla, kot ga imamo. Na drugi strani pa nam je vsaka prijava novih članov dobrodošla. Le eno je: pri večini se pojavlja napaka, da zahtevajo večje vloge, katerim niso dorasli, kritika jih onemogoči in konec je veselja. Tu je pač potrebno le iskreno razumevanje režiserjevih odredb glede zasedbe. Kdor je zasledoval naše delovanje v pretekli sezoni bo opazil, da so se nekateri mlajši lepo dvignili in danes že igrajo zahtevne vloge. Šola pač dela mojstra.

Tudi letos bomo izdajali gledališki list. Ni pa več dovolj, da ga sami pišemo. Zato bomo letos v listu odprli rubriko za naše obiskovalce. Želja nas vseh je, da jo gledalci pridno izpolnjujejo. Tako bo tudi kontakt z našo publiko boljši. Odnos preko rampe ni več pravi odnos, ker oder ni več naš svet, ampak tisti svet, ki ga v gledališkem komadu hočemo podati.

Najrazličnejši momenti so vodili občinstvo v gledališče. Glavni je bil pač zabava in na zadnjem mestu šele želja po spoznavanju nečesa novega. To ugotovitev so pokazale naše predstave. Vsem je znano, da na primer z »Desetim bratom« nikakor nismo mogli končati, medtem ko smo z »Novim domom« kaj hitro opravili. Vendar nas te ugotovitve ne plašijo. To »krizo« je preživel tudi film. Danes si ne moremo misliti kina brez ruskega filma. Tudi gledališča si ne bomo mogli zamisliti brez ruskih del. Naš letošnji repertoar je bogat na

teh delih, ker hočemo pokazati, kar nam je bilo doslej skrito, a kar nam je odkril šele novi čas.

Predaleč bi nas privedlo razpravljanje o dokončni izgraditvi novega (mestnega) gledališča. Zadeva ni na mrtvi točki, resne volje je dovolj. In šele, ko se bo tam dvignila zavesa, se bo resnično pričelo novo dejanje celjskega gledališča.

Fedor Gradišnik:

Še enkrat CELJSKI GROFJE

Kreftovi »Celjski grofje« so po zaslugi našega gledališča nastopili leta 1946. svojo zmagoslavno pot po vseh večjih krajih Slovenije, kjer imajo primeren prostor in resen gledališki kolektiv: to danes lahko s ponosom ugotavljamo.

Naše Ljudsko gledališče je svojo lansko sezono otvorilo s »Celjskimi grofi« — v prvi številki gledališkega lista sem ugotovil **zakaj: »da nudi današnjemu pokolenju vpogled v košček zgodovine našega naroda in ponosno zavest, da smo po tolikem trpljenju danes svobodni!«**

Uspeh premiere je bil prodoren in vsaka nadaljna predstava je privabljala vedno več in več navdušenih gledalcev: — dvanajst celjskih predstav je gledalo nad 8000 ljudi, kar pomeni, da je videl »Celjske grofe« **vsak drugi prebivalec Celja!** (Celje ima 20.000 prebivalcev.)

Razen dvanajst celjskih predstav pa je naše gledališče priredilo še **devet gostovanj**, in sicer v Konjicah, v Laškem, v Ljubljani in v Mariboru — povsod v razprodanih dvoranah in s prodornim uspehom (v vsakem kraju po dve — razen v Laškem — razprodani predstavi).

Z zadoščenjem ugotavljam, da so prihajale na naše predstave kar cele gledališke družine s svojimi režiserji, ki so si ogledali našo inscenacijo in režisersko zamisel ter potem v svojem kraju z lastnim ansambлом uprizarjali »Celjske grofe« z istim velikim uspehom kot mi v Celju. (Mozirje itd.)

Tako je Kreftova drama bila uprizorjena leta 1946 v Mozirju, v Senovem, v Novem mestu, na Viču itd. — svojo letošnjo gledališko sezono pa prav te dni otvarja s »Celjskimi grofi« Prešernovo gledališče v Kranju.

Kako to, da je ta zgodovinska drama postala prava ljudska igra, ki je povsod, kjer koli jo uprizore, doživlja toliko uspeha in žanje nesluteno navdušenje med kmečkim, delavskim in meščanskim slojem našega naroda? Niti Krpanova kobila niti druga Govekarščina danes ne bi mogla doseči takih uspehov med širokimi plasti našega ljudstva kot Kreftovi »Celjski grofje«.

Zakaj?

Prvič je drama zgrajena in napisana od človeka, ki pozna oder, ki je pravi teaterski človek in je njegov delo napisano tako, da dejanje od prizora do prizora, od dejanja do dejanja raste in takoj v začetku zgrabi gledalca in ga z magično močjo drži v naraščajoči napetosti vse do mogočnega konca.

Toda to je samo zunanja stran »Celjskih grofov«, to je spretnost pravega dramskega pisatelja — glavno pa je **ideja drame**, s katero zagrabljuje gledalca, ki ga niti za trenutek ne pusti do sape.

Že v prvi številki lanskega gledališkega lista sem zapisal ob priliki premiere »Celjskih grofov«: ... »ves rod Celjskih ni bil nič drugega kot rod srednjeveških fevdalcev, ki je izkoriščal narod v svoje egoistične namene in da o kakem nacionalizmu celjskih grofov (kar je tendenca Novačanovega »Hermana Celjskega«) sploh ne more biti govora, še manj pa, da bi bili imeli Celjski namen ustanoviti kako jugoslovansko nacionalno državo. Nasprotno: vsa veličina Celjskih je bila zgrajena na egoističnih temeljih, širili so svojo posest brez ozira na blagor ljudstva, imeli so pred očmi samo svojo lastno korist, ki so jo utrjevali z nasiljem, ropom in gaženjem najprimitivnejših človečanskih pravic, gradili so svoje gospodstvo na znoju, solzah in krvi svojih podložnikov in niti najmanj niso spoštovali bede, suženjstva in trpljenja svojega ljudstva.«

V tej zgodovinski ugotovitvi Bratka Krefta leži moč njegove drame. Naše delovno ljudstvo, ki je gledalo »Celjske grofe«, je gledalo v tej mogočni drami svojo lastno dramo, dramo trpljenja svojih prednikov, dramo ponižanja in hlapčevstva slovenskega naroda ne samo pod Celjskimi, temveč še stoletja pozneje pod raznimi drugimi fevdalci, cesarji, kralji, škofi in domačami političnimi voditelji in kapitalističnimi izkoriščevalci — vse dotlej, ko se je v zgodovinski narodno osvobodilni borbi otreslo vseh jerobov, vzelo oblast v svoje roke in končno doseglo svobodo in človeka vredno življenje.

Še večji efekt kot v gledališki dvorani mora imeti Kreftova drama uprizorjena na prostem, kjer režiser lahko operira s popolnoma drugimi, učinkovitejšimi sredstvi kot na odru. Zato smo se odločili, da uprizorimo »Celjske grofe« še enkrat, in sicer na prostem. Že lansko leto smo nameravali zgraditi v celjskem parku letno gledališče — pa je ostalo zaradi nastalih razmer (pomanjkanje materialnih sred-

stev, delovne sile itd.) samo pri zamisli in pri začetnih delih. Letos pa smo se odločili improvizirati gledališče na prostem sredi mesta — na ruševinah v Kocenovi ulici, tam, kjer stoji stari zgodovinski stolp nekdanjega celjskega obzidja. S pomočjo MLO in z udarniškim delom sindikatov, bo postavljeno gledališče za 1500 gledalcev in s pozoriščem, kjer bo mogoče operirati z veliko maso, s konji itd.

Letošnjo sezono odpiramo zopet s »Celjskimi grofi« — tokrat z dvema predstavama na prostem. Prepričan sem, da bo prišla veličina Kreftove drame do še večjega efekta in da bo z uprizoritvijo na prostem še bolj učinkovala kot na gledališkem odru v zaprti dvorani.

Po teh dveh uprizoritvah pa gremo zopet na turnejo v tiste kraje, kamor lansko sezono nismo mogli iti kljub temu, da so nas ponovno vabili. Kličejo in vabijo nas v Slov. Bistrico, v Slovenj gradec, v Ptuj, Ormož, Mursko Soboto in Lendavo — povsod hočejo videti »Celjske grofe«. Odzvali se bomo, v kolikor nas ta gostovanja ne bi preveč ovirala pri študiju našega repertoarja, ker je dolžnost ljudskega gledališča, da širi kvalitetna in idejna dela med najširše plasti našega naroda!

Jože Tomažič

Letno GLEDALIŠČE

Če pogledamo v zgodovino gledališča in dramske literature, spoznamo, da letno gledališče, ali kakor bi ga še lahko imenovali — gledališče pod vedrim nebom, gledališče na prostem — ni ničesar novega, kajti začetek gledališča in dramske literature pri starih Grkih in s tem v Evropi sploh — je vezan z gledališkimi predstavami na prostem.

Vsa današnja, tako imenovana moderna gledališka umetnost, literatura in celo oder, ima svoj pratemelj in prazvor v starogrškem ali antičnem gledališču. Stari Grki so namreč imeli globok čut za gledališko umetnost, ki je služila v proslavo boga Dionisa; njemu na čast in po njem imenovanih so gojili stari Grki — namreč prirejali štirikrat letno gledališke predstave, ki so trajale po tri dni. Mi bi jih danes lahko imenovali — svečane igre — festivale v najboljšem smislu besede, saj je bil to pri njih vsesplošen državni praznik in kulturni

dogodek, katerega se je vedno udeleževala množica do 30.000 gledalcev in občudovalcev starogrške gledališke umetnosti. Za današnje pojme je njih takratno navdušenje in razumevanje občudovanja vredno, saj so vsakodnevne tri tragedije z dodano veselo satirsko igro trajale ves dan; gledalci so prinašali s seboj vso hrano ter tri dni vztrajali pri vseh slavnostnih igrah pod vedrim nebom.

Kakšno je bilo prizorišče teh starogrških slavnostnih iger? — Že v začetku moram omeniti, da se je vseh teh gledaliških iger — oziroma tekmovanj, saj so pisatelji dobili poleg prvih, drugih in tretjih mest še denarne nagrade in lovorjev venec — udeleževala vedno več-tisočglava množica. Množičnost na odru, množica gledalcev, to je bilo hoteno ali nehoteno geslo starogrškega gledališča! Množičnost igralskega zbora, še bolj pa gledališkega občinstva, je zahtevala velikanskega prostora, ki bi v današnjem smislu bil nemogoč v modernih gledaliških stavbah. Podnebne, oziroma vremenske razmere v južni Evropi pa dopuščajo stalna letna gledališča pod vedrim nebom, saj jih ni motil dež, ki često v naših krajih preprečuje take množične gledališke predstave pod milim nebom, na prostem. Množična udeležba igralcev, oziroma igralskega zbora in še bolj gledalcev ter nadvse ugodne vremenske razmere so omogočile starogrškemu gledališču tak razmah, tak dvig in širino, kakor jo danes skoraj ne doseže nobeno letno gledališče v današnjem smislu besede.

Ob južnovzhodnem pobočju Akropole v Atenah je bil v Dionisovem gaju velikanski prirodni prostor — starogrško gledališče pod vedrim nebom. Tako antično gledališče je imelo dva velikanska prostora; prostor za igranje in igralce ter prostor za gledalce; v bistvu kot današnje, tako imenovano moderno gledališče sredi okroglega, gumnu podobnega prostora, plesišča — orkestra imenovanem, je stal Dionisov oltar, okrog katerega je igral, govoril in plesal igralski zbor z glavnimi igralci na čelu. Za tem prostorom so bile lesene stavbe, ki so služile deloma kot oder (kulise v današnjem smislu), deloma pa kot garderobe za igralski zbor in glavne igralce — protagoniste. Tudi sedeži so bili sprva leseni, vse so po slavnostnih igrah zopet podrli. Šele pozneje so postavili stalne stebre z raznimi odrsko-tehničnimi pripomočki in stroji (dvigala, pogrezala, oblaki, na katerih so se pripeljali bogovi, ki so posegali kot usoda v življenje na odru in ga razvozljali); pozneje so lesene sedeže nadomestili s stalnimi, kamnitimi. Tak velikanski prostor je bil seveda brez strehe, saj je Dionisovo gledališče v Atenah imelo sedežev za 17.000 gledalcev, v Efezu pa celo za 30.000! Taka antična gledališča so zaradi svoje velikosti morala biti seveda izbrana, da so bila akustična. Igralski zbor in igralci pa so bili »povečani« z lesenimi hoduljami, dolgo obleko in naličnicami

(maskami) na obrazu, ki so s svojim stalnim tragičnim (ali pa komičnim v satirskih igrah) dajale nam nepoznan občutek magičnosti.

Na takem odru niso bile možne nobene scenske spremembe; zato je razumljivo pravilo antične drame o enotnosti časa, kraja in dejanja; vse dejanje se je moralo razvijati na istem prostoru in v nekaj urah, ne pa »nekaj let pozneje« med prvim in drugim dejanjem, ali pa celo po desetih letih!

Starogrško gledališče so prevzeli Rimljani ter ga nekoliko modernizirali, saj so poznali že zastor in deloma streho; starorimsko gledališče je bolj posnemalec in posredovalec starogrškega teatra v Evropi, kot pa originalen doprinos gledališki umetnosti in dramski literaturi; v primeru s starogrško pomeni propadanje in posnemanje.

Tradicija gledališča pod vedrim nebom pa se vleče skozi stoletja v današnjo, moderno dobo, saj je srednjeveško gledališče igralo svoje skrivnostne igre — misterije sprva pred cerkvijo, nato pa tudi na trgih, tem bolj, ko se je verski vsebini misterija pridružila prosvetna vsebina.

Stalne gledališke stavbe je ustvarila renesanca, barok pa jih je popolnil in ukrasil tako, da ima moderna doba večinoma baročne gledališke stavbe. V 17. in 18. stoletju so se razživele pasijonske igre in procesije, kakršnih pozna slovenska gledališka zgodovina več, kot na primer v Škofji Loki, Stični, v Železni Kaplji, v Rušah in drugod. V bistvu so srednjeveška misterijska gledališča služila cerkvi, oziroma ponazarjala igre z versko vsebino, kot so starogrška z versko in posvetno vsebino služila v proslavo poganškega boga Dionisa. Ko so misterijske igre, zlasti pa pasijonske procesije bile prepovedane, se je gledališko igranje izživljalo v raznih prostorih in dvoranh — pod streho.

V prejšnjem stoletju, še bolj pa med prvo in drugo svetovno vojno so večja stalna evropska gledališča prenesla svoje delovanje iz dvorane pod vedro nebo. Nastala so manjša ali večja letna gledališča z večjim ali z manjšim pomenom svojega gledališkega hotenja in delovanja, ki so uporabljala za svoje predstave razne parke, grajske vrtove, trge ter od prometa odmaknjene javne prostore pred raznimi javnimi poslopji in cerkvami.

V Celju so bile doslej že tri velike gledališke predstave pod vedrim nebom. »Sen kresne noči« in »Herman Celjski« v mestnem parku (v režiji Milana Košiča) ter »Slehernik«, ki ga je igralo Narodno gledališče iz Ljubljane pred magistratom. Ljubljansko gledališče je prav tako dajalo razne dramske in operne predstave v Tivoliju kot pred Nunsko cerkvijo.

Mariborsko gledališče je uprizorilo na trgu Svobode opero »Prodano nevesto«, v mestnem parku pa Golievo kulturno prireditve »V Črni mlaki« in »Sen kresne noči«; na Rotovškem trgu pa Kreftove »Celjske grofe«.

Svoje stalno letno gledališče imajo Ruše, ki nekako nadaljujejo gledališko tradicijo davne ruške gimnazije s predstavami pred ruško cerkvijo. Idealno izbran prostor v kotlinici in senci smrek, kjer so v teku 15 let zgradili stalne, cementne sedeže v amfiteatralni obliki, nudi ruškemu gledališču sijajne možnosti pravega letnega gledališča; tu ni nikakršnih staromodnih kulis, saj je prizorišče v vsej svoji lepoti; ozadje pa mu tvori Dravska dolina in strmi Kozjak. Tu ni reflektorjev, ker popoldansko sonce samo od strani osvetljuje prizorišče in igralce, smreke pa mečejo vmes svoje hladne sence. Ruško letno gledališče je s svojimi predstavami preraslo ožji pomen Dravske doline, saj njegove predstave obiskuje vsa Štajerska. Pred drugo svetovno vojno so z izrednim uspehom uprizarjali Jankovo igro »Od pohorskih pavrov vam hočem zapet«, letos pa Finžgar-Sornikovo »Našo kri« v Mlakarjevi režiji obe sta odlično uspeli režijsko kot igralsko, zato ruško letno gledališče upravičeno slovi kot vzgledno.

»Miklova Zala« v Slovenskih Konjicah pa je občutno trpela zaradi slabe akustike in še slabše ureditve sedežev in klopi.

Često nekatera gledališča preprosto prenesejo svoje predstave z odra na prosto z vsemi kulisami vred, kot je to bilo letos z nekaterimi dramskimi in opernimi predstavami v Ljubljani.

Pri uprizarjanju gledaliških predstav pod vedrim nebom se postavljajo razne zahteve tako igralcem, režiserju, inscenatorju in vsem sodelujočim. Ves prostor je izredno povečan, prirodna okolica je oder in dvorana; obe terjata od igralcev večje kretnje, močnejši govor, ki bo premagal prostor. Nastopi in odhodi so daljši kot na odru in treba je igrati celo že daleč v ozadju. Inscenator kot režiser morata uporabiti vse okolje (hiše, dvorišče, drevesa, cesto, poti itd.); poleg teh še razne akustične učinke (zvonovi, godba, petje, trušč množice, peketanje konjenikov itd.) kot tudi svetlobne učinke (poleg številnejših reflektorjev še plamenice in kresove po hribih in pobočjih, kot je to bilo pri ruški predstavi in pri predstavi jeseniškega gledališča v Vratih).

Že izbor prostora samega je težaven, saj se mora ujemati z igrsko vsebino, najidealnejši prostor za »Celjske grofe« bi bil med razvalinami celjskega Starega gradu, kar pa bi terjalo veliko izdatkov za tehnično ureditev. Prostor pred grajskim stolpom, izbran za letošnje letno gledališče v Celju, bo z maskiranjem kulis in zaves nudil slikovit okvir »Celjskim grofom«.

Fedor Gradišnik:

Prva slovenska izvirna dramska delo:

»ULRIH GRAF ZELLSKY«

V prvi številki našega »Gledališkega lista« sem za premiero Kref-tovih »Celjskih grofov« priobčil članek, v katerem sem naštel dela iz naše literature, ki obravnavajo zgodovino in usodo Celjskih. K temu članku naj danes objavim še sledeče:

Kot prvo slovensko dramsko delo velja uradno Linhartova predstava Richterjeve nemške veseloigre »Die Feldmühle«, ki ji je dal naslov »Županova Micika.« Ta Linhartova veseloigra je bila uprizor-jena 28. decembra 1789 v takratnem deželnem gledališču v Ljubljani. Leta 1790, je izšel drugi Linhartov dramski tekst: veseloigra »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«, predelana po Beanmarchoisu (»La folle Jour-neè an le mariage de Figaro«). Ta dva dramska teksta Antona Linharta sta po tujih virih prirejani komediji, spretno presajeni na slovenska tla in z velikim umevanjem predelani za slovenske razmere, tako, da jih smatramo danes za »prvi izvirni prosvetni dramski dialog«. (Bratko Krefc.) Kljub vsemu pa niti »Županova Micika« niti »Matiček« nista izvirni dramski stvaritvi.

Prva slovenska izvirna drama je »Ulrich Graf Zellsky«, o kateri piše Anton Trstenjak v svoji knjigi »Slovensko gledališče« (Ljublja-na 1892.) na strani 83. sledeče:

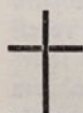
»V. A. Globočnik (»Slov. Narod« 1888, šte. 48.) poročal je v praški »Politik«, da je dobil rokopis, ki je zdaj njegova svojina, v hiši krojača Janeza Bizjaka v Podkloštru blizu Trbiža na Koroškem. Imela ga je gospodinja, ki ga je dobila od svojega starega očeta. Na naslovnem listu 384 strani obsegajočega zvezka, v četvorki, zapisano je: »Basne. Tud sa poskushino«. Spodaj je zapisano: »Wrata 12 Octo-brs 1817 . . . « Na drugem listu je zapisano »En Wivat Ilyry«, kar priča, da je mož bil goreč rodoljub. Na tretjem listu začenjajo pesmi, katerih je 42. V njih opeva pesnik svoja narodna čustva; naglašá od-ločneje, da je Slovan, nego Vodnik; toži, da se Slovenci preveč nem-ški uče; slavi Trubarja, Zoisa, Dobrovskega in — Napoleona I. Ne-znani pesnik veruje v slovansko bodočnost ter pravi, da bodo vse one zemlje, ki so bile nekđaj slovanske in so zdaj ponemčene, spet postale slovanske.

Na strani 171 začenja se drugi del rokopisa. In ta del nas posebno zanima. V tem delu nahaja se drama, kateri je naslov »Ulrich Graf

Zeljsky. Ena igra v treh aktah.« Drama je pisana v peterostopnih jambih; snov je uzeta iz narodne zgodovine naše in je prav za prav dramatisovana narodna pesem, ki se še danes popeva po Štirnem in Koroškem. Dasi drama sama na sebi ni sestavljena po pravilih dramske tehnike, česar glede na ono dobo sploh in glede na našo književnost posebe ne moremo niti zahtevati; vendar zasluđuje, da nje vrednost više cenimo. Kar se tiče jezika, izpolnjuje pesnik književno praznino mej Vodnikom in Prešernom in kar se dostaja dela samega, je »Ulrich Graf Zeljsky« prva slovenska izvorna drama.« —

Tako Trstenjak v svoji knjigi.

S tem spopolnujem seznam slovenski del o celjskih grofih, ki sem ga priobčil v prvi številki »Gledališkega lista« l. 1946/47.

STANKO PERC

Sredi letošnjega avgusta je na Ljudskem gledališču zaplapolala žalna zastava — 18. avgusta smo položili k večnemu počitku priljubljenega celjskega igralca Stanka Perca.

Kot dolgoletni rutiniran in vnet gledališki delavec izza prejšnjih let, se tudi po osvoboditvi, v našem novem domu, ni pomišljal stopiti na deske, ki so mu že prej pomenile njegovo izključno izvenpoklicno izživljanje. In kot takega smo ga srečali kot Krnca in z njim sočustvovali pod oblastnim gospodarjem na Betajnovi; potem smo ga videli kot Komarja med hlapčevskimi učitelji Cankarjeve dobe; nato smo z njim delili njegovo starčevsko veselje s ptički ter njegovo proletarsko zvestobo ob strani nadebudnih komsomolcev; a nazadnje — nazadnje smo mu verjeli, da je mogel tak preprost, a navihan kajzar, kakor je bil njegov Krjavelj, ugnati hudiča; smrti ni mogel. Zato ga bomo mogli odslej, ko je naše novo gledališče stopilo v tretjo sezono svojega dela, le še — pogrešati, hudo pogrešati. Toda rečeno je: »Minil bo čas in mi bomo na vek odšli, pozabili nas bodo, pozabili bodo naše obraze, naše glasove in koliko nas je bilo . . .« vendar — sled je ostala. Tudi za Stankom Percem; to sta njegova ljubezen in predanost h gledališki umetnosti. Oboje bomo skušali kolektivno posnemati. In v tem bo Stanko Perc za trajno živel med nami! — — —

G. Grobelnik

Zapiski

Kreftovi »Celjski grofje«, ki jih je Ljudsko gledališče kot prvo med našimi odri po osvoboditvi sprejelo v repertoar, so bili v pretekli sezoni največkrat igrano delo, namreč — enaindvajsetkrat. Vrstni red posameznih uprizoritev je bil naslednji:

23. oktobra, 24. oktobra, 2. novembra, 3. novembra, 4. novembra, 10. novembra, 11. novembra in 20. novembra 1946 v Celju; 23. novembra 1946 v Žalcu; 13. decembra 1946 v Laškem; 15. decembra in 25. decembra 1946 v Celju; 11. januarja in 12. januarja 1947 v Šentjakobskem gledališču v Ljubljani; 29. marca in 30. marca 1947 v Celju; 10. maja in 11. maja 1947 v Narodnem gledališču v Mariboru.

V Celju so bili torej igrani dvanajstkrat, devetkrat pa na gostovanjih. Razumljivo je tedaj, da je tako prodoren uspeh »Celjskih grofov« pobudil zanimanje za to Kreftovo predstavo enega najbolj zanimivih razdobij slovenske tlačanske preteklosti, tudi pri mnogih podeželskih odrih (Senovo, Mozirje i. dr.). Prešernovo gledališče v Kranju pa je z njimi dne 30. avgusta otvorilo svojo letošnjo sezono.

Iz arhiva uprizoritev Kreftovih »Celjskih grofov«:

»S svojimi radikalnimi nazori in borbenostjo je avtor žel priznanje zlasti mlajšega občinstva, tako da v Zagrebu ni bilo skoraj uprizoritve, pri kateri bi bilo toliko navdušenja in kjer bi se toliko ploskalo pri odprti sceni, kakor prav pri tem delu Slovenskega dramatika. Pritrjevanje publike je pričalo, da so »Celjski grofje« aktualni tudi v današnjem času. Zagrebška kritika je sprejela Kreftovo delo prav dobro. Edino »Hrvatski dnevnik« je zameril avtorju, da je nekoliko preveč tendenciozno osmešil srednjeveško duhovništvo in tako ustvaril vtis proticerkvene tendence...«

(Kreftovi »Celjski grofje« v Zagrebu, »Jutro« 10. 7. 1936)

Naša pretekla sezona, ki je bila formalno zaključena v začetku julija, se je stvarno nadaljevala tudi preko počitnic in to z dvema gostovanjima med mladimi graditelji ceste Žalec—Št. Peter dne 13. julija in z dvema gostovanjima na Dobrni za letoviščarje iz vrst sindikatov dne 20. julija. Vsakokrat je bila predvajana Nušičeva »Gospa ministrica«, katero si je ogledalo v Žalcu 839, na Dobrni pa 449 obiskovalcev.

O gostovanju našega igralskega kolektiva na mladinski progi Šamac — Sarajevo v dneh od 19. do 25. junija je priobčila članek tudi »Borba na omladinski pruzi« z dne 3. julija, v katerem je rečeno: »Dne 23. in 24. junija so člani Celjskega gledališča uprizorili 3 predstave za Slovenske brigade na XI. sekciji. Repertoar so sestavljale 3 komedije: Bulgakov »Novi dom«, Nušič »Gospa ministrica« in Brustein »Katjuša« ter drama iz narodnoosvobodilne borbe na Slovenskem »Mati« od M. Klopčiča. Vsa dela so bila izvedena zelo dobro ter na solidni umetniški višini. Predstavam so prisostvovali tudi okoliški prebivalci, ki so kljub pomanjkljivemu znanju slovenskega jezika, z navdušenjem spremljali potek posameznih iger. Graditelji so izrazili željo, da bi jih take igralske ekipe češče obiskale.« —

Minister za prosveto LRS tov. dr. Jože Potrč je dne 3. t. m. sprejel posebno delegacijo našega gledališča pod vodstvom predsednika tov. Zorka Toneta, ki ga je zaprosila za pomoč in posredovanje pri rešitvi naših problemov gmotnega in kadrovskega značaja. Tovariš minister je v polnem razumevanju za pomembnost in poslanstvo našega gledališča obljubil vsestransko pomoč.

Naš obiskovalec — naš kritik in svetovalec. Pod tem geslom v želji, da bi ustvarili neposreden stik z našim občinstvom, pa tudi s kritiko, vabimo naše občinstvo, da pošlje uredništvu svoja mnenja o naših predstavah. Najboljše pripombe bomo objavili.

Naše redne predstave bomo pričeli naslednji mesec z uprizoritvijo Cankarjeve komedije »Za norodov blagor« v režiji Mr. Fedorja Građišnika, z njimi pa Žižkove »Miklove Zale« v režiji Jožeta Tomažiča. Začeli bomo torej s Cankarjem, zakaj danes končno doživljamo čas, v katerega je upal tudi on, češ: »Trdno verujemo, da bo kmalu drugače, da več ni daleč tisti čas, ko bomo sprejeli darove naših pogumnih kulturnih delavcev s tisto hvaležnostjo in s tistim ponosom, kakor zasluži dragocenost darov...«

DOLŽAN FRANJO

kleparstvo, oblastveno kon-
cesionirani vodovodni insta-
later

Celje, Jetniška št. 4

JOSIP JAGODIČ

železnina - špecerija

Celje, Gubčeva 2

R. GROBELNIK

Gledališki frizer in brivec

Celje, Kocenova 2

FR. STRUPI, CELJE

zaloga stekla in porcelana

Okrajna gospodarska zveza

VPZ r. z. z o. j.

Celje - okolica

ANTON LEČNIK

urar

Celje, Tomšičev trg

**CELJSKA
MESTNA HRANILNICA**

Sprejema vloge in daje
posojila

FOTO ATELJE »PELIKAN«

Portrete izvršuje foto
»Pelikan«, Celje Razlagova 1
Celje, Razlagova 1

FRANJO VEHOVAR

stavbno in umetno mizarstvo
Celje, Kersnikova ulica 17

Trgovsko podjetje

»ŽELEZNINA« CELJE

Železnina - na debelo - na
drobno - Steklo - na debelo
na drobno - Kemikalije - na
debelo

<p>SILVESTER KRELJ kolodv. restavrater, CELJE Kolodvorska restavracija v Celju nudi vedno vsem pot- nikom topla in mrzla jedila</p>
<p>Celjska mestna podjetja »KRISTALIJA«</p>
<p>IGNAC ŠIMENC Izdelovanje krtač in čopičev, trgovina z galanterijo, ple- tarskim in tesnim blagom Celje, Tomšičev trg št. 17</p>
<p>AGREŽ IVANA trgovina sadja in zelenjave Celje, Stanetova ulica 10</p>

<p>LEKARNA »PRI KRIŽU« Mr. Fedor Gradišnik Celje, Stanetova 15</p>
<p>Poslužujte se brezgotovinske- ga prometa preko NARODNE BANKE FLRJ podružnica Celje</p>
<p>RESTAVRACIJA NA - NA Celje, Stanetova ulica 17</p>
<p>HOTEL »POŠTA « Celje</p>

TISKARNA DRUŽBE SV. MOHORJA V CELJU
TISKOVNA IN PRODUKTIVNA ZADRUGA Z OMEJENIM JAMSTVOM